

אימוץ הגדרות העבודה ל"עיוות והכחשת שואה" ול"אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה"

כפי שהתקבלו על ידי הברית הבין-לאומית לשימור זכר השואה (IHRA)

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ס, בהמשך להחלטת הממשלה מס' 2315 מיום 22.1.2017 בדבר אימוץ הגדרת עבודה לאנטישמיות כפי שהתקבלה על ידי הברית הבין-לאומית לשימור זכר השואה (IHRA) במושב ב-26 במאי 2016 בבוקרשט, ומתוך הכרה בחשיבות הרחבת הכלים להתמודדות עם תופעת עיוות והכחשת השואה, לאמץ נוסחי שתי הגדרות עבודה נוספות שהתקבלו על ידי IHRA כדלקמן:

- הגדרת עבודה ל"עיוות והכחשת שואה" (Holocaust denial and distortion)
כפי שהתקבלה על ידי IHRA במושב ב 10 באוקטובר 2013 בטורונטו.
 - הגדרת עבודה ל"אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה" (antigypsyism/anti-Roma discrimination)
כפי שהתקבלה על ידי IHRA במושב ב 8 לאוקטובר 2020.
- אימוץ ההגדרות אינו בא לגרוע, להפחית או לשנות מכל הגדרה נהגת אחרת, לרבות לפי חוק או החלטה של הממשלה או גוף מוסמך אחר.

להלן נוסחי שתי הגדרות העבודה:

הגדרת עבודה ל"עיוות והכחשת שואה":

הכחשת שואה היא שיח ותעמולה המכחישים את המציאות ההיסטורית ואת היקף השמדת היהודים על ידי הנאצים ועוזריהם במהלך מלחמת העולם השנייה. הכחשת השואה מתייחסת במיוחד לכל ניסיון לטעון שהשואה מעולם לא התרחשה.

הכחשת שואה יכולה לכלול הכחשה או הטלת ספק פומביים בשימוש במנגנוני ההשמדה העיקריים (כמו תאי הגז, ירי המוני, הרעבה ועינויים) או את הכוונה של רצח העם היהודי.

הכחשת השואה על צורותיה השונות היא ביטוי לאנטישמיות. הניסיון להכחיש את רצח העם של היהודים הוא מאמץ לפטור את הנאציזם סוציאליזם והאנטישמיות מאשמה או מאחריות לרצח העם היהודי. צורות של הכחשת שואה כוללות גם האשמה של היהודים בהצגה מוגזמת או ב"יצירת" השואה למטרות רווח פוליטי או כספי, ממנה מצטיירת תמונה כאילו השואה עצמה הייתה תוצאה של תיאוריית קשירת קשר (קונספירציה) אותה זממו היהודים. בכך, המטרה היא להפוך את היהודים לאשמים ואת האנטישמיות שוב ללגיטימית.

מטרות הכחשת השואה הן לעתים קרובות בניה מחדש של אנטישמיות מפורשת וקידום אידיאולוגיות פוליטיות ותנאים העולים בקנה אחד עם התרחשותו של סוג האירוע עצמו אשר את עצם קיומו היא מכחישה.

עיוות השואה מתייחס, בין היתר ל:

1. מאמצים מכוונים לתרץ או למזער את השפעת השואה או מרכיביה העיקריים, לרבות משתפי פעולה ובעלות בריתה של גרמניה הנאצית;
2. מזעור משמעותי של מספר קורבנות השואה בניגוד למקורות מהימנים;
3. ניסיונות להאשים את היהודים בגרימת רצח העם שלהם;
4. התבטאויות המציגות את השואה כאירוע היסטורי חיובי. הצהרות אלה אינן הכחשת שואה אלא קשורות אליה בהיותן צורה קיצונית של אנטישמיות. הן עשויות להציע שהשואה לא הלכה רחוק מספיק בהגשמת מטרת "הפתרון הסופי של השאלה היהודית";
5. ניסיונות לטשטש את האחריות להקמת מחנות הריכוז וההשמדה אותם תכננה והפעילה גרמניה הנאצית על ידי הטלת האשמה על אומות אחרות או קבוצות אתניות.

• הגדרת עבודה ל"אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה":

אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה היא הצגת ביטויים ומעשים פרטניים, כמו גם מדיניות ופרקטיקות מוסדיות של דחיקה לשוליים, הדרה, אלימות גופנית, פגיעה בתרבויות ואורחות החיים של בני הרומה, ודברי שטנה המופנים כלפי בני הרומה, כמו גם כלפי אנשים וקבוצות אחרים הנתפסים, הסובלים מסטיגמות או שנרדפו בתקופת הנאצים, ועדיין היום, כ"צוענים". כל אלה מובילים להתייחסות לבני הרומה כאל קבוצת זרים לכאורה ומשייכים אותם לסדרה של סטריאוטיפים מזלזלים ודימויים מעוותים המייצגים צורה מיוחדת של גזענות.

כדי להדריך את IHRA בעבודתה, הוכר כדלקמן:

אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה קיימת כבר מאות שנים והייתה מרכיב משמעותי במדיניות הרדיפה וההשמדה נגד בני הרומה שבוצעה על ידי גרמניה הנאצית, ואותם שותפים פשיסטים ולאומנים קיצוניים ומשתפי פעולה אחרים שהשתתפו בפשעים אלה.

אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה לא התחילה או הסתיימה עם תום העידן הנאצי, אלא ממשיכה להיות מרכיב מרכזי בפשעים כנגדם. למרות העבודה החשובה שנעשתה על ידי ארגון האומות המאוחדות, האיחוד האירופי, מועצת אירופה, הארגון לביטחון ושיתוף פעולה באירופה וגופים בין-לאומיים אחרים, הסטריאוטיפים והדעות

הקדומות על בני הרומה לא עברו תהליך של דה-לגיטימציה או קעקוע מספיקים והם ממשיכים להתקיים גם כיום במידה רבה ללא עוררין.

אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה היא תופעה מגוונת בעלת הסכמה חברתית ופוליטית רחבה. היא מהווה מכשול משמעותי להכללת בני הרומה בחברה הרחבה יותר, והיא פועלת על מנת למנוע מבני הרומה ליהנות משוויון זכויות, הזדמנויות והשתתפות כלכלית-חברתית משתלמת.

ביטויים עכשוויים של אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה יכולים, בהתחשב בהקשר הכולל, לכלול, בין היתר:

1. עיוות או הכחשה של רדיפת בני הרומה או רצח עם של בני הרומה.
2. האדרת רצח העם של בני הרומה.
3. הסתה, הצדקה וגילוי אלימות כנגד קהילות בני הרומה, רכושן וכנגד יחידים מבני הרומה.
4. עיקורים בכפייה כמו גם טיפול פוגעני גופני ופסיכולוגי של בני הרומה.
5. הנצחה ותיקוף של סטריאוטיפים מפלים כנגד בני הרומה.
6. האשמת בני הרומה, תוך שימוש בדברי שטנה, בבעיות חברתיות, פוליטיות, תרבותיות, כלכליות ובריאות הציבור, אמיתיות או נחזות.
7. הטלת סטריאוטיפים על בני רומה כאנשים העוסקים בהתנהגות פלילית.
8. שימוש במונח "צועני" כביטוי גנאי.
9. אישור או עידוד מנגנוני הדרה המכוונים נגד בני הרומה על בסיס הנחות המפלות גזעית, כגון הדרה מבתי ספר רגילים ומהליכים מוסדיים או מדיניות שמובילים להפרדת קהילות בני הרומה.
10. אימוץ מדיניות ללא בסיס חוקי או קביעת התנאים המאפשרים עקירה שרירותית או מפלה של קהילות ויחידים מבני הרומה.
11. החזקת כלל בני הרומה באחריות קולקטיבית למעשים האמיתיים או הנחזים של יחידים בקהילות בני הרומה.
12. הפצת דברי שטנה נגד קהילות בני הרומה בכל צורה שהיא, למשל בתקשורת, לרבות באינטרנט וברשתות החברתיות.

דברי הסבר

הברית הבין-לאומית לזיכרון השואה, IHRA, הוקמה בשנת 2000 ביוזמת ראש ממשלת שבדיה דאז כ"כוח משימה בין-לאומי לקידום ושימור זיכרון השואה". מדינת ישראל חברה בארגון בין לאומי זה מיום היווסדו. בברית חברות 35 מדינות ועוד 10 מדינות וארגונים במעמד משקיפים ושותפים.

במסגרת עבודת המומחים בארגון נוסחו ואומצו מספר הגדרות יסוד להתמודדות עם תופעות וסוגיות המציבות אתגרים ברמה הבין-לאומית לשימור זיכרון השואה ופשעי הנאצים ולמאבק באנטישמיות.

הגדרת IHRA לאנטישמיות אומצה על ידי ממשלת ישראל בהחלטה מספר 2315 מיום 22.01.2017, ומשמשת מאז כלי חשוב בעבודת המשרדים ונציגויות ישראל בעולם במאבק הבין-לאומי כנגד האנטישמיות והמאמץ לקידום זיכרון השואה.

בהצעה הנדונה מתבקשת הממשלה לאמץ שתי הגדרות נוספות של IHRA, האחת, הגדרת עבודה לעיוות והכחשת שואה, והשנייה, הגדרת עבודה לאפליה כנגד הצוענים/בני הרומה. אמנם מדובר בהגדרות הנעדרות תוקף משפטי מחייב אך אימוצן בהחלטת ממשלה ייתן בידי כלל הגורמים העוסקים בנושא כלים חשובים נוספים על מנת לעורר מודעות לנושאים אלה בקרב קהלים, ארגונים וקובעי מדיניות.

הגדרת IHRA לעיוות והכחשת שואה, שהתקבלה בשנת 2013, נועדה לצייד מדינות וגופים בכלים להתמודדות עם תופעת הכחשת השואה, במיוחד לקראת עולם בו לא יחיו עוד בינינו הניצולים שחו על בשרם את מאורעות השואה. ההגדרה הינה ביטוי להכרת מדינות וארגונים בצורך בהוקעת עיוות והכחשת שואה ברמה הלאומית והבין-לאומית.

הגדרת IHRA לאפליה כנגד הצוענים/בני הרומה שהתקבלה בשנת 2020 נועדה לסייע בהתמודדות עם שנאה נפוצה שבאה לביטוי גם במלחמת העולם ה-2, במהלכה גרמניה הנאצית סימנה גם קבוצה זו לרדיפה ולרצח המוני.

לנוכח ההיסטוריה האפלה של העם היהודי בתקופת השואה, וכחלק בלתי נפרד מההתמודדות עם בעיית הכחשת מעשי הנאצים ועוזריהם, ישנה חשיבות לכך שמדינת ישראל תבטא עמדה מוסרית מוצהרת גם ביחס לאפליה כלפי אוכלוסיית הצוענים/בני הרומה, והנצחת הזיכרון של פשעי הנאצים כלפיהם, כפי שזו באה לידי ביטוי בהגדרה לעיל.

אימוץ שתי ההגדרות, יחזק את עמידתה של ישראל בזירה הבין-לאומית ויצידה בכלים חשובים נוספים, לקידום המאבק נגד עיוות והכחשת השואה והמאבק באנטישמיות בכלל.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

אין

תקציב

אין

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטת ממשלה מס' 2315 מיום 22.1.2017 בדבר אימוץ הגדרת עבודה לאנטישמיות כפי שהתקבלה על ידי הברית הבין-לאומית לשימור זכר השואה (IHRA).

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

מצ"ב חוו"ד היועצים המשפטיים של משרד החוץ ומשרד התפוצות והמאבק באנטישמיות.

סיווגים

סיווג ראשי: 06פורמאלי.

סיווג משני: 06פורמאלי.

תחום פעולה עיקרי: 01חוץ וביטחון.

מגישים:

שר החוץ

שר התפוצות והמאבק באנטישמיות

י"ד באייר התשפ"ג

05 במאי 2023

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה

נושא הצעת החלטה:

אימוץ הגדרות העבודה ל"עיוות והכחשת שואה" ול"אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה", כפי שהתקבלו על ידי חברת הבין-לאומית לשימור זכר השואה (IHRA).

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

מדינת ישראל חברה בברית הבין-לאומית לשימור זכר השואה (IHRA) מיום היווסדה ב-1998. בהמשך להחלטת ממשלה מס' 2315 מיום 22.1.2017 בדבר אימוץ הגדרת עבודה לאנטישמיות כפי שהתקבלה על ידי IHRA, המשמשת מאז כלי חשוב בעבודה לקידום זיכרון השואה, ומתוך חכרה בחשיבות הרחבת הכלים להתמודדות עם תופעת עיוות והכחשת השואה, מתבקשת הממשלה לאמץ נוסחי שתי הגדרות עבודה נוספות שהתקבלו על ידי IHRA כדלקמן:

- הגדרת עבודה ל"עיוות והכחשת שואה" (Holocaust denial and distortion) כפי שהתקבלה על ידי IHRA במושב ב-10 באוקטובר 2013 בטורונטו.
- הגדרת עבודה ל"אפליה כנגד הצוענים/בני הרומה" (antigypsyism/anti-Roma discrimination) כפי שהתקבלה על ידי IHRA במושב ב-8 לאוקטובר 2020.
- אימוץ ההגדרות אינו בא לגרוע, להפחית או לשנות מכל הגדרה נהגת אחרת, לרבות לפי חוק או החלטה של הממשלה או גוף מוסמך אחר.

מדובר בהגדרות הנעדרות תוקף משפטי מחייב, עם זאת, אימוצן בהחלטת ממשלה ייתן בידי כלל הגורמים העוסקים בנושא כלים חשובים נוספים על מנת לעורר מודעות וליזום פעילות למניעת עיוות והכחשת שואה בקרב קהלים, ארגונים וקובעי מדיניות.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרון:

ההצעה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

הצעת ההחלטה מתואמת עם המחלקה למשפט בין-לאומי, ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים.

עמדת היועצים המשפטיים של המשרדים שהשרים העומדים בראשם מגישים את הצעת ההחלטה :
אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

ב' / סג סקר
חתימה

יועץ משפטי - משרד החוץ
תפקיד

טל בקר
שם

חתימה

יועצת משפטית - משרד התפוצות והמאבק באנטישמיות
תפקיד

מיכל מסטיי
שם